

lv

Eiropas Savienības
reģionālā politika

info regio

| Nr. 13 | 2004. g. aprīlis |

panorama

Uzmanības centrā – paplašināšanās

Jāuna partnerība sekmēs izlīdzināšanu

Kopsavilkums

Uzmanības centrā – *paplašināšanās*

Savienība pārveidojas

ES paplašināšanās rezultātā sākas fundamentāla pārvaldes, finansēšanas un politikas mērķu pārveide. Džons Baktlers (*John Bachtler*) aplūko, kādi izaicinājumi ES izlīdzināšanas politikā rodas paplašināšanās periodā.

ISPA darbībā:

Latvija, Rumānija, Lietuva, Slovēnija

ES fondu palīdzība Podlaskas reģionam Polijā

ISPA, PHARE, SAPARD... Podlaskas ziemeļdaļā – reģionā, kas atrodas paplašinātās ES austrumos, – jau vairākus gadus pazīst kopienas programmas, kuras izmanto, lai uzlabotu infrastruktūru, ekoloģisko situāciju, uzņēmumu konkurētspēju, kā arī iedzīvotāju labklājību. Šajā procesā iesaistītie lēmēji un darbu veicēji apgūst Eiropas Savienībā noderīgas iemaņas.

Liecības: Kipra, Igaunija, Malta

INTERREG/PHARE CBC darbībā: Bulgārija, Čehija, Ungārija, Slovākija

3

10

11

14

17

Fotogrāfijas (lpp.): Eiropas Komisija (1, 4, 5, 6, 7, 8, 9), projektu veicēji (10, 14, 15, 16, 17), Augustovas pašvaldība (3, 11), Gžegožs Helminskis (12), Andžejs Hrobaks (12), Suvalku pašvaldība (13), Maltas tūrisma birojs (16).
Uz vāka: Budapešta (Ungārija) – Sečenji tilts pār Donavu, fonā – Pešta.

Atbildīgais redaktors: Tjeri Damāns (*Thierry Daman*), EK Reģionālās politikas ĢD.

Šo žurnālu iespiež angļu un franču valodā uz otrreizēji pārstrādāta papīra.

Tematisks dokumentu apkopojums Eiropas Savienības 19 valodās ir lasāms vietnē
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

Šā izdevuma tekstiem nav juridiski saistošas nozīmes.

ES paplašināšanās un izlīdzināšanas politika

Savienība pārveidojas

Džons Baktlers¹

Pilsētas atjaunošanas darbi Augustovā (Polija), finansē PHARE

ES paplašināšanās rezultātā sākas fundamentāla pārvaldes, finansēšanas un politikas mērķu pārveide.

Džons Baktlers (John Bachtler) aplūko, kādi izaicinājumi ES izlīdzināšanas politikā rodas paplašināšanās periodā.

Pēc vairāk nekā desmit gadus ilgām reformām un sarunām ES tuvojas svarīgai ekonomiskai un politiskai laikzīmei – 2004. gada 1. maijā notiks paplašināšanās, uzņemot desmit jaunas dalībvalstis – Čehiju, Igauniju, Kipru, Latviju, Lietuvu, Maltu, Poliju, Slovēniju, Slovākiju un Ungāriju. Arī Rumānija un Bulgārija strādā, lai varētu pievienoties 2007. gadā, Turcija gaida sarunu sākšanos, un citas potenciālas kandidātvalstis – Horvātija, Maķedonija, Bosnija-Hercegovina un Serbija-Melnkalne – ir vai nu jau pieteikušās, vai arī gatavojas pieteikties dalībai ES visdrīzākajā laikā.

Uz šīs vēsturiski nozīmīgās palielināšanās fona Eiropas Savienībā rit arī spraigu debašu un lēmumu pieņemšanas laiks,

lūkojoties nākotnē un skarot tādas tēmas, kā pārvalde, finansēšana un politikas mērķuzdevumi.

2003. gada maijā Konvents par Eiropas nākotni oficiāli iesniedza priekšlikumus par plašu jautājumu loku – par politikas attīstīšanu, pilnvaru sadalīšanu, ES iestāžu darbību un balsošanas sistēmām – ar mērķi padarīt ES efektīvāku un atbildīgāku.

Runājot par finansēšanu, Eiropas Komisija ir publicējusi paziņojumu par finanšu perspektīvām laikam pēc 2006. gada. Kaut arī radikāla vēriena pārmaiņas budžetā ierobežo Briseles Eiropadomes lēmums, kas nosaka samērā lēnu kopējās lauksaimniecības politikas (CAP) reformu, EK arvien ierosina veidus, kā ES budžetu varētu pārveidot, lai sasniegtu Lisabonas Rīcības plānā noteiktos mērķus izaugsmes un konkurētspējas ziņā. Ar budžetu saistītās debātes ietekmēs arī tādi faktori kā atbalsts, ko plānos piešķirt ārējo robežu zonām, kā arī kopēja drošības un ārlietu politika.

¹ Stratklaidas Universitātes (Glasgova, Lielbritānija) ES politikas izpētes centra direktors (<http://www.eprc.strath.ac.uk>)

Trīs jautājumi Pēteram Balāžam,

ES komisāram.

Kā, jūsuprāt, pirmspievienošanās posmā ir palīdzēts samazināt pastāvošās atšķirības, salīdzinot ar 15 valstu ES?

Tā kā jaunajās dalībvalstīs ir iekavējumi ekoloģijā un transportā, svarīgi projekti šajos sektoros jau ir saņēmuši ES atbalstu. Ir panākta infrastruktūras kvalitātes uzlabošanās, un valsts pārvaldes iestādes ir iepazinušas izlīdzināšanas politiku darbībā. Tās prātis saņemt palīdzību, kas tiek sniegta reģioniem.

Kuri, pēc jūsu domām, ir svarīgākie darbi, īstenojot izlīdzināšanas politiku jaunajās ES dalībvalstīs no 2004. līdz 2006. gadam?

Efektīva vadība, ļoti kvalitatīvu projektu identificēšana un partnerattiecību veidošana – lūk, svarīgi uzdevumi. 2004.–2006. gads paies ātri. Ir jārikojas nekavējoties, jo darbosies arī “n + 2” princips.

Ko jūs domājat par Komisijas priekšlikumiem saistībā ar finansiālajām pārmaiņām un izlīdzināšanas politikas pārveidi pēc 2006. gada?

Šie priekšlikumi ir domāti, lai varētu reaģēt uz nevienādības palielināšanos pēc ES paplašināšanās, proti – visvairāk naudas nonāk mazāk attīstītajos reģionos, kā arī tiek piešķirti pietiekami resursi jomās, kas nav saistītas ar konvergenci kā prioritāti. Man pilnībā atbalstāma šķiet ne tikai šī “dubultmetode”, bet arī centieni ar izlīdzināšanas politikas palīdzību īstenot Lisabonas stratēģiju. Izlīdzināšanas politika ir būtiska, lai ES ekonomika kļūtu konkurētspējīgāka.

savienībā IKP uz vienu iedzīvotāju caurmērā būs krities par 12 procentiem. Dažu jauno dalībvalstu – Kipras, Maltas, Slovēnijas un Čehijas – IKP uz vienu iedzīvotāju tuvojas vai pat pārsniedz šo pašu rādītāju mazāk pārtikušajās līdzšinējās ES valstīs, tomēr vairumam IKP uz vienu iedzīvotāju ir mazāks nekā 60 procenti no 25 valstu ES caurmēra rādītāja. Latvijā šis rādītājs ir pat tikai 37 procenti.¹

Protams, jauno dalībvalstu ekonomika pēdējos gados ir ievērojami progresējusi. Visās iestājvalstīs, izņemot tikai Čehiju, IKP pieaugums 1997.–2001. g. periodā ievērojami pārsniedza caurmēra rādītāju 15 valstu Eiropas Savienībā – ikgadējais pieaugums atsevišķās valstīs bija diapazonā no 3,3 procentiem (Slovākijā) līdz 6,1 procentam (Latvijā). 2003.–2006. gadam prognozē līdzīgu pieaugumu (3–6,3%), neskatoties uz to, ka ir gaidāmi grūtāki ekonomiskie apstākļi, kā arī arvien lielāka atšķirība starp Baltijas valstu lielisko veikumu un to, kas vērojams citās iestājvalstīs.

Kaut arī pievienošanās sarunu pabeigšana ir liels sasniegums jaunajām dalībvalstīm, pārejas process vēl nav noslēdzies². Dažas no jaunajām

Paplašināšanās izraisītās grūtības

Ir labi zināms, kādus skaitļus mēdz minēt, vispārīgi raksturojot to, kā ES paplašināšanās ietekmēs izlīdzināšanos. Pēc palielināšanās iedzīvotāju būs par 20 procentiem vairāk, bet IKP būs pieaudzis tikai par 5 procentiem, tādējādi 25 valstu

UNGĀRIJA

Teritorija: 93 030 km²

Iedzīvotāju skaits: 10 142 000

Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002):
53 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):

Ungārijā kopienas atbalsta sistēma (1 995 miljoni eiro) paredz veicināt ražošanas nozaru konkurētspēju, nodarbinātību un cilvēkresursu attīstību, uzlabot satiksmes infrastruktūru un vides aizsardzību, kā arī attīstīt municipalitātes.

Ungārija: čigānu jaunieši mācībās

¹ Eurostat dati, IKP uz iedzīvotāju (PPS), 2001. IKP uz iedzīvotāju Bulgārijā un Rumānijā ir attiecīgi 29 un 27 procenti.

² Transition Report 2003: Integration and regional cooperation, European Bank For Reconstruction and Development, London.

dalībvalstīm vēl nav atkopusās no katastrofālā IKP kritiena pagājušā gadsimta 90. gadu sākumā. Tik tiešām – pēc ERAB aplēsēm Latvijas, Lietuvas un Igaunijas reālais IKP 2002. gadā arvien bija mazāks nekā 1989. gadā. Neskatoties uz iespaidīgām strukturālām un institucionālām reformām, visās Centrālās un Austrumeiropas iestājvalstīs nepietiekama ir finanšu tirgus attīstība, stratēģisku nozaru, piemēram, enerģētikas, smagās rūpniecības un lauksaimniecības, pārstrukturēšana, valsts pārvaldes un uzņēmējdarbības vides sakārtotība. Pēdējā laika pieaugumu sekmē labi patērēja rādītāji privātajā un valsts sektorā, taču rodas liels budžeta deficīts. Aplūkojot šīs valstis kopumā, deficīts var būt pat 9 procenti no IKP, kādēļ valsts izdevumu jomai sāksies ļoti grūti laiki, jo jaunās dalībvalstis gatavojas pievienoties eirozonai.

Arī darbaspēka tirgū ir saskatāmas grūtības. Jaunajās dalībvalstīs bezdarba līmenis ir vidēji 15 procenti (kaut arī dažās valstīs tas ir 3 līdz 6 procentu diapazonā). Ir saskatāma darba produktivitātes kāpuma saistība ar stagnāciju vai pat lejupslīdi nodarbinātības ziņā, un jaunu darba vietu radīšana nenotiek tik aktīvi, lai spētu līdzsvarot darbaspēka pārpalikumu. Nodarbinātības līmenis jaunajās dalībvalstīs ir vidēji 56 procenti (Polijā – 52 procenti), bet 15 valstu ES – 64 procenti. Darbaspēka tirgus jaunajās dalībvalstīs strukturāli būtiski atšķiras no 15 valstu ES tirgus, proti, ir lielāks lauksaimniecībā nodarbināto īpatsvars (attiecīgi 11% un 3%) un daudz mazāks pakalpojumu nozarēs nodarbināto īpatsvars (attiecīgi 28% un 44%). Ja iestājvalstis grib sasniegt Lisabonas dokumentā noteikto nodarbinātības līmeni – 70 procentus –, tad tieši pakalpojumu nozarēs ir jāaktivizē darba vietu radīšana³.

Jauno dalībvalstu ekonomikas izaugsmei līdztekus ievērojami saasinās nevienlīdzība starp reģioniem. Gandrīz visās valstīs pārticīgākajos reģionos ir novērota visstraujākā izaugsme, tādējādi mazinās attīstības līmeņa plaša, salīdzinot ar 15 valstu ES, savukārt nabadzīgākajos reģionos IKP uz vienu iedzīvotāju ir samazinājies, salīdzinot ar caurmēra rādītāju Eiropas Savienībā. Iestājvalstu vidū ir labi redzamas atšķirības teritoriālo struktūru un ekonomikas attīstības grūtību un iespēju ziņā, tomēr var konstatēt četru vispārīgu teritoriālu izkārtojumu esību.

Pirmajā gadījumā izaugsme ir vispēcīgākā galvaspilsētās un citās lielākajās pilsētteritorijās. Tie parasti ir reģioni, kuri bija labvēlīgā stāvoklī jau pirms pārejas perioda sākšanās un spēja ātri pārstrukturēties un piemēroties jaunajiem ekonomikas apstākļiem. Piemēram, pilsētām Prāgas, Bratislavas, Budapeštas un Varšavas reģionos ir izdevies palielināt IKP uz vienu iedzīvotāju tā, ka tas ir 150-220% no šā rādītāja attiecīgajās valstīs caurmērā.

Otrajā gadījumā pastāv atšķirības ekonomikas izaugsme starp rietumu un austrumu reģioniem. Iestājvalstīs daudzi reģioni, kas atrodas tuvu 15 valstu ES robežai, ir ieguvuši no ieguldījumiem, tūrisma un pārrobežu sadarbības, turpretim

ES fondi līdzfinansēja Bratislavas (Slovākija) apvedceļu

austrumu pierobežas reģionos sociālekonomisko apstākļu uzlabošanās kopš pārejas perioda sākuma parasti ir bijusi vāja, un tiem ir raksturīgi viszemākie izaugsmes rādītāji, visaugstākais bezdarba līmenis un visnelabvēlīgākā ekonomiskā struktūra.

Trešajā gadījumā pārejas posms bieži vien ir izrādījies nesekmīgs mazās pilsētās un laukos. Piemērošanās pārmaiņām tur ir grūta, pārstrukturēšana ir radījusi vērā ņemamas ekonomiskas un sociālas sekas, bet izaugsmes iespējas ir samērā ierobežotas.

Un pēdējā gadījumā, neskatoties uz jau izjustajām grūtībām nodarbinātības jomā, arī novēlota kalnrūpniecības, tēraudrūpniecības, enerģētikas un citu smagās rūpniecības nozaru pārstrukturēšana izpaužas tādējādi, ka daudzi seni rūpnieciski reģioni joprojām rada pārveides procesam nopietnas ekonomiskas, sociālas, politiskas un ekoloģiskas grūtības.

³ Eurostat dati. Havlik P (2003) *EU enlargement: growth, competitiveness and some challenges facing the future member states*, Vienna Institute for International Economic Studies.

Aizvadītajā desmitgadē jaunās dalībvalstis – katra citādā pakāpē – ir paaugstinājušas reģionālās politikas jautājumu prioritāti. Gūstot atbalstu no PHARE, ISPA un SAPARD pirmsiestājas finansējuma, kura ikgadējā kopsumma laikā no 2000. līdz 2006. gadam katru gadu ir bijusi apmēram 3 miljardi eiro, iestājvalstis ir sākušas teritoriālās pārvaldes reformas, lai tādējādi piešķirtu lielāku lomu reģioniem (lielākajās no šīm valstīm), kā arī ieguldījušas līdzekļus iestāžu infrastruktūrā, kam jāveicina reģionu attīstība. Kopš pagājušā gadsimta 90. gadu beigām reģionālā politika ir ieguvusi pamatu tiesību aktos, un visās valstīs ir izveidota hierarhiska reģionālās attīstības koncepciju, stratēģiju, plānu un programmu struktūra, ko pašvaldības un uzņēmumi īsteno daždos veidos.

Tā kā ES izlīdzināšanas politikas ietvaros ir pieejami ievērojami finanšu līdzekļi, jaunajām dalībvalstīm būs jāpieņem svarīgi lēmumi politikas jomā. No vienas puses, ir nepieciešams, lai tām būtu reģionālās attīstības politika, kas palīdz visiem reģioniem īstenot izaugsmes iespējas, it sevišķi tiem reģioniem, kuri ir attīstības "lokomotīves". Bet no otras puses, šajās valstīs ir jāattīsta arī struktūrpolitika, kas paātrina seno rūp-

Slovākijas uzņēmēju kursos

SLOVĀKIJA

Teritorija: 48 845 km²
Iedzīvotāju skaits: 5 379 000
Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002):
 47 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):
 Slovākija (1,041 miljards eiro) pievērsīsies četru darbības programmu realizācijai šādās jomās: rūpniecība un pakalpojumi, cilvēkresursi, pamata infrastruktūra, lauksaimniecība un lauku attīstība.

niecisko reģionu pielāgošanos un palīdz attīstīties no centra attālākajiem, nabadzīgākajiem un strukturāli atpalicīgākajiem reģioniem, it sevišķi tiem, kas atrodas iestājvalstu austrumu pierobežā. Lai risinātu šos aspektus, veidojot struktūrfondu un izlīdzināšanas fondu turpmāko politiku, tajā plāno: attīstīt pamata infrastruktūru jomās, kur esošie resursi ir pārslogoti; sekmēt darbaspēka mobilitāti, kā arī tehnisko, organizatorisko prasmju un uzņēmējdarbības mācīšanu; ieguldīt līdzekļus ekoloģiskajā jomā, lai pieveiktu pagātnes mantojumu un izpildītu ES direktīvu prasības; ieguldīt līdzekļus tehnoloģiskajā pētniecībā un projektēšanā (to jādara uzņēmējiem); palīdzēt maziem un vidējiem uzņēmumiem, it sevišķi – pavisam nelielām pakalpojumu firmām, jo tās dod darbu lielam skaitam pakalpojumu nozarē strādājošo.

Līdzekļu piešķirums strukturāliem darbiem jaunajās dalībvalstīs 2004.–2006. g. (miljonos eiro pēc pašreizējā cenu līmeņa)

Valsts	Mērķis Nr. 1	Mērķis Nr. 2	Mērķis Nr. 3	Interreg	Equal	Izlīdzināšanas fondi*	Kopā
Čehija	1454,27	71,30	58,79	68,68	32,10	936,05	2621,19
Igaunija	371,36	0,00	0,00	10,60	4,07	309,03	695,06
Kipra**	0,00	28,02	21,95	4,30	1,81	53,94	113,44
Latvija	625,57	0,00	0,00	15,26	8,03	515,43	1164,29
Lietuva	895,17	0,00	0,00	22,49	11,87	608,17	1537,70
Ungārija	1995,72	0,00	0,00	68,68	30,29	1112,67	3207,36
Malta	63,19	0,00	0,00	2,37	1,24	21,94	88,74
Polija	8275,81	0,00	0,00	221,36	133,93	4178,60	12809,70
Slovēnija	237,51	0,00	0,00	23,65	6,44	188,71	456,31
Slovākija	1041,04	37,17	44,94	41,47	22,27	570,50	1757,39
Kopā	14959,64	136,49	125,68	478,86	252,05	8495,04	24451,18

* Caurmērā

** Ieskaitot Zivsaimniecības virzības finansēšanas instrumentu (FIFG)

ES izlīdzināšanas politika 2004.–2006. g.

Ar paplašināšanos saistīto finanšu satvaru periodam no 2004. līdz 2006. gadam pieņēma 2002. gada nogalē Dānijas prezidentūras laikā. Paplašināšanās nosacījumus veidoja tā, lai nodrošinātu to, ka ikviena dalībvalsts pēc iestājas ES nonāk finansiāli labākā stāvoklī. Turklāt tajos ir paredzēti papildu naudas līdzekļi, kas ļaus izpildīt Šengenas prasības un paaugstināt tiešos maksājumus lauksaimniekiem līdz nepieciešamajam līmenim, kā arī agrīni pieejama naudas plūsma, ar kuras palīdzību Polija saņems līdz 1 miljardam eiro.

Paplašināšanās finansiālie nosacījumi visumā nepārsniedz tos griestus, ko saistībām un maksājumiem ES nosaka 1999. gada Berlīnes vienošanās.

Attiecībā uz strukturālām darbībām jāievēro vairākas lietas. Pirmkārt, Polija katrā ziņā saņem visvairāk naudas, proti, tai ir iedalīti apmēram 52 procenti no saistību asignējumiem. Otrkārt, izlīdzināšanas fondam piešķiramo līdzekļu īpatsvars būs daudz ievērojamāks nekā tas, ko saņem pašreizējās dalībvalstis, respektīvi – vairāk nekā viena trešdaļa no saistību asignējumiem, bet četriem pašreizējiem saņēmējiem pienākas tikai 18 procenti. Treškārt, asignējumi mērķim Nr. 1 ir daudz lielāki nekā pārējām struktūrfondu daļām, tas ir, 93 procenti no kopapjoma, bet pašreizējā 15 valstu ES sistēmā – nedaudz mazāk par 70 procentiem. Šāda situācija loģiski izriet no tā, ka desmit iestājvalstis apmēram 92 procentu iedzīvotāju apdzīvotās teritorijas atbilst mērķa Nr. 1 kritērijiem. Un visbeidzot, līdzekļu piešķirums uz vienu iedzīvotāju jaunajās dalībvalstīs ir būtiski mazāks nekā vismazāk turīgajās no pašreizējām dalībvalstīm. Ir paredzams, ka pēc tam, kad būs stājusies spēkā 4 procentu IKP robežvērtība, 2006. gadā struktūras jomā tērējamo palīdzības līdzekļu apjoms uz vienu iedzīvotāju jaunajās dalībvalstīs būs 137 eiro, bet valstīs, kurās pašlaik veic izlīdzināšanu, tas ir 231 eiro.

Tātad, 2004.–2006. gadam ES ir piešķirusi 40,7 miljardus eiro paplašināšanās sfērai, 21,8 miljardus eiro izlīdzināšanas politikas īstenošanai (14,7 miljardus eiro struktūrfondiem un 7,1 miljardu eiro izlīdzināšanas fondam, rēķinot pēc 1999. gada cenām). Visas jaunās dalībvalstis būs tiesīgas sa-

ņemt ES finansējumu, un šā atbalsta relatīvais aptvērumš pieaugs, proti, 15 valstu ES to saņem 40 procentu no iedzīvotāju apdzīvotās teritorijas, bet 25 valstu ES šis rādītājs būs jau 49,5 procenti. Struktūrfonda līdzekļi gandrīz pilnībā tiks pārskaitīti, izmantojot mērķa Nr. 1 programmas (vienīgie izņēmumi ir dažas nelielas mērķa Nr. 2 un Nr. 3 programmas Kiprai, Prāgai un Bratislavai), kā arī *Interreg* un *Equal* piešķirumus. Apmēram 61 procentu struktūrfondu līdzekļu ir paredzēts virzīt tērēšanai Eiropas Reģionālās attīstības fondā (*ERDF*), 25 procentus – Eiropas Sociālajā fondā (*ESF*), 12 procentus – Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fondā (*EAGGF*) un 2,4 procentus – ar Zivsaimniecības virzības finansēšanas instrumenta (*FIFG*) palīdzību.

Jauno dalībvalstu iestādēm sāksies svarīgs darbs, lai īstenotu ES izlīdzināšanas politiku. Pat ņemot vērā vērtīgo pieredzi, kas uzkrāta pirmsiestājas laikā, EK ziņojumos redzams, ka spēju veidot programmas struktūrdarba vadīšanai un veikšanai mazina tādas problēmas kā nepietiekami spējīga stratēģiskā vadība, vāja starpministriju koordinācija, kavēšanās izveidot uzraudzības sistēmas un, iespējams, vislielākā mērā – nepietiekami attīstīts projektu ģenerēšanas "aparāts", kas var izjaukt savlaicīgu līdzekļu apguvi. Apguves spēju vājina arī kvalificētu darbinieku trūkums, lēna saziņa dažādu līmeņu pārvaldes dalībnieku starpā un daži trūkumi *Phare* finansētajās sagatavošanās programmās. Reģionu spēja piedalīties programmu veidošanā svārstās ļoti lielā diapazonā, savukārt pašvaldību un nevalstisko organizāciju gatavība šķiet ierobežota vai pat vispār tās nav. Un visbeidzot, problēmas var radīt arī līdzfinansēšanas prasības – tāpēc, ka potenciālajiem saņēmējiem ir ierobežots budžets un trūkst naudas līdzekļu. Tomēr no 2004. līdz 2006. gadam ir lielas iespējas mācīties, un, kā rāda agrāk jaunuzņemto dalībvalstu – Aus-

ČEHIJA

Teritorija: 78 866 km²

Iedzīvotāju skaits: 10 203 000

Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002):
62 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):

Čehijā kopienas atbalsta sistēma mērķim Nr. 1, kurš attiecas uz visu valsts teritoriju, izņemot Prāgas reģionu, palielināsies līdz 1,45 miljardiem eiro. Tā būs iedalīta 5 darbības apakšprogrammās: rūpniecība un uzņēmumi, infrastruktūra, attīstība un cilvēkresursi, daudzfunkcionāla lauksaimniecības un lauku reģionu attīstība. Vēl būtiski, ka mērķa Nr. 2 vienotais programmdokuments Prāgas reģionā (71 miljons eiro) paredz pilsētteritorijas uzlabošanas darbus.

Profesionālā integrācija Čehijā

Veterinārā kontrole Latvijā

trijas, Somijas un Zviedrijas – pieredze, praktiskas iemaņas efektīvā programmu veidošanā var iegūt ātri.

ES izlīdzināšanas politika no 2007. g.

Daudz mazāka skaidrība ir par ES izlīdzināšanas politiku pēc 2006. gada. Pagarajā laika sprīdī, kas pagājis, gaidot trešo ziņojumu par ekonomikas un sociālo izlīdzināšanu, ES iestādes, dalībvalstis un ieinteresētas grupas no dažādiem reģioniem un nozarēm ir plaši un atklāti debatējušas, kā rezultātā redzams, cik atšķirīgi ir viedokļi par to, kāda budžeta daļa jāpiešķir ES izlīdzināšanas veikšanai un kādi būtu vislabākie līdzekļu piešķiršanas un pārvaldīšanas modeļi. Tomēr pastāv vienprātība, ka līdzekļi vairāk jāvirza uz mazāk attīstītajām ES daļām.

Dažām izlīdzināšanās valstīm un citiem reģioniem svarīga problēma ir pretendēšanas tiesību zaudēšana, kura notiek t.s. statistiskā efekta dēļ (proti, pacelšanās virs mērķa Nr. 1 līmeņa) un kuru 25 valstu Eiropas Savienībā piedzīvos 18,5 miljoni cilvēku. Šādi reģioni iestājas par to, lai situācija tiktu atrisināta līdzīgi kā tajās teritorijās, kurām ir tiesības pretendēt saskaņā ar mērķi Nr. 1. Dažas dalībvalstis uzskata, ka labi būtu, ja reģioniem, kuri pamazām tiek izslēgti, tiktu sniegta pārejai nepieciešamā palīdzība – iespējams, pat piecus gadus.

Visstrīdīgākais jautājums, kā jau iepriekš bija minēts, ir par to, vai ES finansējums tiks sniegts ārpus mērķa Nr. 1 sadaļas un cik lielā apmērā. Kā ierosina EK, mērķim Nr. 2 atbilstošo finansējumu nākotnē piešķirs, pievēršot uzmanību izaugsmei un konkurētspējai. Uz atbalstu varēs pretendēt visas

LATVIJA

Teritorija: 64 589 km²

Iedzīvotāju skaits: 2 332 000

Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002):
35 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):

Latvija gatavojas īstenot programmu (626 miljoni eiro), kuras pamatā ir četras prerogatīvas: teritoriālā izlīdzināšana, novatoriska uzņēmējdarbība, nodarbinātība un izglītība, lauku un zvejniecības attīstība.

LIETUVA

Teritorija: 65 200 km²

Iedzīvotāju skaits: 3 463 000

Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002):
39 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):

Lietuvas programmas (895 miljoni eiro) fokusā ir infrastruktūras uzlabošana, cilvēkresursu attīstīšana, uzņēmumu konkurētspēja, lauku, lauksaimniecības un zvejniecības attīstība.

Ķīmijas laboratorijā Slovēnijā

teritorijas, kuras nebūs strādājušas ar mērķi Nr. 1, un dalībvalstis būs atbildīgas par to, kādās teritorijās un kādā veidā tiks īstenota palīdzība. Bet ir arī citi modeļi – tos ierosināja Lielbritānija.

Secinājumi

Paplašināšanās dēļ rodas nozīmīgi izaicinājumi saistībā ar ES ekonomikas un sociālo izlīdzināšanu. Ja vēlamies veco un jauno dalībvalstu konvergenci, ir vispārēji jāatzīst, ka tam būs nepieciešams ievērojams un ilgstošs ES devums iestāžu valstīm 30–40 gadu laikā, un vienlaikus būs jāpalīdz turpināt attīstīties arī mazāk pārtikušajām 15 valstu ES dalībvalstīm, lai izzustu attīstības līmeņa atšķirības, salīdzinot ar bagātākajām valstīm. Lai šo palīdzību varētu izmantot maksimāli plaši, svarīgi ir izdarīt secinājumus, balstoties uz nesen veiktiem pētījumiem un novērtējumiem par to, kādi būs diferencētie ES finansējuma rezultāti un kādi apstākļi valda tā pielietošanas vidē.

Taču visai neskaidrs ir tas, vai un kā turpināsies ES izlīdzināšanas politika vietās, kas neatrodas mazāk attīstītajās valstīs un reģionos. Būtisks aspekts ir attiecība starp diviem ES mērķiem – konkurētspēju un izlīdzinājumu. No vienas pu-

ses, noteikti pastāv spiediens, lai ES pārtrauktu tādu finansēšanu, kura neattiecas uz mērķi Nr. 1, un vairāk pievērstos izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai kontinentā, sēdama Lisabonas Rīcības plānam un ieguldīdama līdzekļus tehnoloģiskajā pētniecībā un projektēšanā, novatorismā, augstākajā izglītībā, prasmju un tiklu izveidē. No otras puses, ir bažas, ka, iespējams, pazemināsies ES atbalsts ilgstošām strukturālām pārmaiņām rūpniecības un lauksaimniecības reģionos.

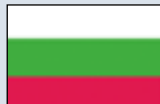
Šīs bažas pastiprina tas, ka reģionālā politika daudzās bagātākajās valstīs arvien mazāk ir vērsta uz "problemātiskajām zonām", toties ir atbalsts visiem reģioniem valstī. Ir vērojams, ka nevienlīdzība dalībvalstu iekšienē pēdējos gados pastiprinās; reģionālās politikas pārveidojumi varētu pat palielināt valstu un daļēji arī reģionu izaugsmi un konkurētspēju, taču sekas būtu reģionu nevienlīdzība valstu ietvaros. Turklāt daudzi reģioni vēlas paturēt zināmās papildvērtības, kas ir saistāmas ar struktūrfondiem – partnerību, stratēģisko skatījumu, vairākgadēju programmu veidošanu, pieredzes apmaiņu –, tomēr šīs iezīmes arvien biežāk piemīt arī pašu valstu reģionālās attīstības politikai.

Un visbeidzot, sekas, ko izraisīs ES izlīdzināšanas politikas pārveide, nedrīkst aplūkot savrup. Daudzviet laukos līdzekļu saņemšana kopējās lauksaimniecības politikas (CAP) ietvaros ir svarīgāka nekā struktūrfondi, un izšķirošais jautājums ir, kāda būs lauku attīstības politikas finansēšana nākotnē saistībā ar "otro pilāru". Lūkojoties vēl vispārīgāk, valsts palīdzības uzraudzība ir nozīmīgs faktors izlīdzināšanā. Dalībvalstis ir pamatoti norūpējušās par to, ka ir nepieciešama lielāka subsidiaritāte un pielāgojamība reģionālās palīdzības izmantošanā, it īpaši tajos reģionos, kas pretējā gadījumā varbūt vairs nebūtu tiesīgi pretendēt ne uz struktūrfondiem, ne uz reģionālo palīdzību. Taču ir svarīgi arī, lai netiktu izjaukts tas, ko ir izdevies sasniegt pēdējo divu desmitgažu laikā, samazinot konkurenci par subsīdijām un ieviešot "vienlīdzīgus spēles noteikumus" palīdzības jomā.

Papildu informācija:

http://europa.eu.int/abc/governments/new_eu_members/index_en.htm

SLOVĒNIJA	
Teritorija: 20 273 km ² Iedzīvotāju skaits: 1 995 000 Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002): 69 (15 valstu ES – 100)	
Struktūrfondu stratēģija (2004–2006): Slovēnija (237,5 miljoni eiro) koncentrēsies uz trim prioritārām jomām: ražošanas nozaru konkurētspējas veicināšana, cilvēkresursu attīstīšana un nodarbinātība, lauksaimniecības pārstrukturēšana, mežsaimniecība un zvejniecība.	

BULGĀRIJA	
Teritorija: 110 910 km ² Iedzīvotāju skaits: 7 846 000 Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002): 26 (15 valstu ES – 100)	

RUMĀNIJA	
Teritorija: 237 500 km ² Iedzīvotāju skaits: 21 773 000 Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002): 27 (15 valstu ES – 100)	

LATVIJA

Ventspils sadzīves atkritumu apsaimniekošanas projekts

Kopējās izmaksas: 6 190 000 eiro
ES devums: 3 033 100 eiro

“Ventspils rajons (60 000 iedzīvotāju) atrodas Baltijas jūras krastā, un tajā nav atkritumu apglabāšanas poligona – pašreizējo 13 izgāztuvju darbība neatbilst ekoloģiskajām normām. Šajā ISPA projektā ir paredzēts būvēt atkritumu apglabāšanas poligonu un bīstamo atkritumu pagaidu glabātuvi, uzlabot piebraucamos ceļus, iegādāties nepieciešamo tehniku (konteinerus, transportlīdzekļus, presētāju u.tml.), finansēt kampaņu plašas sabiedrības informēšanai, uzstādīt pazemes un virszemes ūdeņu uzraudzības iekārtu, slēgt un sakopt pašreizējās izgāztuves (ap 31 ha), kā arī ieviest dalīto atkritumu savākšanu un papīra, kartona, stikla un metāla pārstrādāšanu.”

Anita Bišofa, Latvijas Republikas Vides ministrijas Projektu sagatavošanas departamenta vadītāja
anita.bisofa@vidm.gov.lv

LIETUVA

Viļņas-Kauņas-Klaipēdas automaģistrāles labošana

Kopējās izmaksas: 27 170 000 eiro
ES devums: 20 380 000 eiro

“Viļņas-Kauņas-Klaipēdas autoceļš (293,3 km) ir viena no svarīgākajām valsts nozīmes satiksmes artērijām Lietuvā, taču tā neatbilda ES normām. Arvien aktīvākās satiksmes dēļ šoseja strauji bojājās. Pirmajā ISPA autoceļu projektā nostiprināja ceļa segumu un apmales 37 kilometru kopgarumā, pilnībā no jauna uzklāja segumu 119 km, salaboja 27 tiltus un viaduktus, kā arī uzlaboja drošību (rampas, ceļazīmes, marķējumu u.c.). Darbus pabeidza 2002. gada decembrī.”

Gintauts Predkelis, Lietuvas Satiksmes un sakaru ministrija
gintas.tid@transp.lt

RUMĀNIJA

Notekūdeņu apstrāde Krajovā

Kopējās izmaksas: 70 378 000 eiro
ES devums: 52 783 500 eiro

“Krajova (320 000 iedzīvotāju) ir viena no lielākajām Rumānijas pilsētām, taču tajā vairs nedarbojas attīrīšanas stacija. Arī kanalizācijas tīkls ir nepilnīgs. Notekūdeņus vienkārši ielaiž vai nu kanālā, kas plūst caur Krajovu, vai arī atpūtas zonas ūdenstilpē, no kuras tie ietek Donavas pietekā Žio. Projektā ir trīs daļas: attīrīšanas stacijas atjaunošana un modernizēšana, kanalizācijas tīkla paplašināšana, tehniskā palīdzība pārvaldes sakārtošanai.”

Daniela Beorana, Rumānijas Finanšu ministrijas ISPA Ekoloģijas infrastruktūras projektu nodaļa
bdana@cfcu.ansit.ro

SLOVĒNIJA

Ļubļanas-Zidani Mostas-Mariboras dzelzceļa modernizācija

Kopējās izmaksas: 25 803 500 eiro
ES devums: 10 063 365 eiro

“Projektā ir paredzēts līdz 2006. gada decembrim atjaunot 22,1 km sliežu ceļa piecās stacijās un divos ceļa posmos (Hoče-MB Tezno un MB Tezno-Maribora). Tiks izveidota infrastruktūra, kas ir piemērota ātrvilcienu satiksmei un nodrošināta transporta līdzekļu savstarpēja saistība. Tādējādi varēs atcelt ātruma ierobežojumus, kuru dēļ rodas satiksmes sastrēgumi – vilcieni modernizētajos posmos varēs traukties ar ātrumu 160 km/h, un svārs varēs būt 22,5 tonnas uz asi. Tā kā šo modernizāciju veic esošajā maršrutā, neradīsies kaitējums dabai.”

Breda Križnara, Slovēnijas Satiksmes ministrija
breda.kriznar@gov.si

ES fondu palīdzība Podlaskas reģionam Polijā

Ģenerālmēģinājums

ISPA, PHARE, SAPARD... Podlaskas ziemeļdaļā – reģionā, kas atrodas paplašinātās ES austrumos, – jau vairākus gadus pazīst kopienas programmas, kuras izmanto, lai uzlabotu infrastruktūru, ekoloģisko situāciju, uzņēmumu konkurētspēju, kā arī iedzīvotāju labklājību. Šajā procesā iesaistītie lēmēji un darbu veicēji apgūst Eiropas Savienībā noderīgas iemaņas.

Upju un ezeru zeme

“Tātad, jūs negribat ticēt, ka viņi ir gatavi iekļauties ES?” ar humoru un izaicinājumu balsi jautā Andžejs Hrobaks, galvenais konsultants starptautiskās sadarbības jautājumos Polijas Lauksaimniecības pārstrukturēšanas un modernizācijas pārvaldē (ARIMR), kura šajā valstī vada SAPARD¹ programmu. Tagad viņš ved savu franciski runājošo ciemiņu apskatīt dažādus lauksaimniecības uzņēmumus, kuri ir saņēmuši palīdzību šīs programmas ietvaros. Viena no tām ir Jadvigas un Zdzislava Sidoreku piensaimniecība Jeļeņevā. Viņi, pateicoties 12 400 eiro lielam SAPARD atbalstam, ir spējuši apriņķot pilnīgi jaunu, ES normām atbilstošu kūti, kurā var brīvi attīstīties 35 govīs. “Mēs esam iesnieguši vēl vienu pieprasījumu – par 10 tūkstošiem eiro,” stāsta Zdzislavs. “Un šo naudu izmantošim, lai nopirktu jauna veida grīdas klājumus, lai lopiem būtu ērtāk.” Sidoreku pāris ir rīkojies tāpat kā daudzi citi gados jauni poļu lauksaimnieki, kuri ir apņēmušies saglabāt un attīstīt savu saimniecību arī pēc valsts iestājas Eiropas Savienībā. “Viņi ir patiešām en-

tuziastiski uzņēmēji, strādā bez kompleksiem un labprāt pieņem jaunievedumus,” piebilst Gžegožs Helminskis, vietējais ARIMR līderis.

Mēs apbraukājam Podlaskas vojevodistes (apriņķa) ziemeļus, konkrētāk – Augustovas, Suvalku, Grajevas un Sejnas povjatus (rajonus), kuri atrodas pašos Polijas ziemeļaustrumos, pie robežas ar Baltkrieviju un Lietuvu. Arī Krievijas Kaļiņingradas apgabals ir pavisam netālu. Šeit piensaimniecība ir galvenā lauksaimniecības nozare, tāpēc SAPARD finansējums visbiežāk izpaužas kā ieguldījumi piena fermu ražošanas un ekoloģisko aspektu uzlabošanā: iekārtas skābbarības gatavošanai, slaukšanai, lopkopības atkritumu pārstrādei, vircas izšķakstīšanai uz lauka u.tml. Sidoreki bažijas tikai par vienu lietu: *“Būt vienīgajiem ES normas izpildījušajiem piensaimniekiem apvidū un riskēt, ka ferma palaiž garām iespēju, jo izrādās nerentabla. Pie mums cilvēki pārsvarā nogaida, daudzi lauksaimnieki tikai pēc iestāšanās izlems, vai turpinās savu darbu.”*

¹ SAPARD (“Speciālā pirmsiestāšanās programma lauksaimniecības un lauku attīstībai”) – programma, kuru aizsāka 2000. gadā, lai veicinātu lauksaimniecības struktūru un lauku apvidu pielāgošanu ES kandidātvalstīs Centrālajā un Austrumeiropā.

Runājot par piena fermām, Grajeva ar 450 darbiniekiem ir viena no sešām kooperatīva *Mlekpól* ražotnēm, bet kopumā tajā ir 13 tūkstoši dalībnieku un 15 tūkstoši lauksaimniecības produkcijas piegādātāju. Polijā pirmais sevišķi augstā temperatūrā apstrādāta piena ražotājs, kurš darbojas Mazovijā un Podlaskas ziemeļdaļā, bet savu produktu sortimentu tirgo visā valstī, šeit ir ieguldījis 4 miljonus eiro sviesta izgatavošanas iekārtas būvē. 40 procentus no maksas par šā smalkā aprīkojuma iegādi (*“augstākā Eiropas klase”*, komentē ražošanas direktors Zbignjevs Grošiks) uzņēmās samaksāt SAPARD.

Kājām, jāšus, laivā

Podlaska nav bagāts reģions, taču tai ir perspektīva – 2001. gadā IKP uz vienu iedzīvotāju šeit bija tikai 31% no 15 valstu ES vidējā rādītāja jeb 41% no Polijas un 64% no Varšavas reģiona vidējā rādītāja. Ziemeļdaļā ir krietni resursi tūrisma attīstībai: zemi šķērso *Via Baltica* (E67) – visīsākais ceļš, kas savieno Centrāleiropu, Baltijas valstis un Somiju; te ir izkaisīti tūkstošiem ezeru, un pusi no teritorijas klāj milzīgi mežu masīvi, kas ir viena no nedaudzajām neskarto mežu zonām Eiropā. Tā ir brīnišķīga zeme, kur var baudīt dabu un doties pārgājienos ar kājām, divriteni, jāšus, kā arī pa ūdeni – vislabāk ar nelielu airu laiviņu. Pa neapmieramo ezeru tīklu un Augustovas kanālu, kas uzbūvēts pēc franču Dienvidu kanāla parauga, ar kanulaiviņu, smailiti vai kādu citu peldlīdzekli var ceļot vairākas dienas pēc kārtas. Un šo jomu jau attīsta – Augustovā (30 tūkstoši iedzīvotāju) trīs kuģu un jahtu būvētavas dod darbu vairāk nekā tūkstoš cilvēkiem.

Ar *PHARE*² palīdzību Augustovas apriņķis ir uzsācis vērienīgu programmu (apjoms – 7 miljoni eiro, no kuriem 4,2 miljonus nodrošina Eiropas kopiena), lai uzplauktu pilsētvidē un koordinēti attīstītos tūrisms kanāla apkaimē. Municipālītātē tūrisma uzskata par būtisku atslēgu, kas paver šai pilsētai ceļu uz attīstību; kopš 1993. gada sanatorijā ar dziednieciskiem ūdeņiem, kurā ir 4000 gultasvietu, ik gadu ir pabijuši 100 tūkstoši viesu. *“Būtu nepieciešams pastiept sezonu garāku, jo jūlijā un augustā arvien ir pārāk liels pieplūdums,*

jāaicina vairāk tūristu no ārzemēm, lai rastos pēc iespējas vairāk darba vietu,” skaidro pilsētas galva Lesleks Cešļiks. Neraugoties uz kuģu būvētavas, lauksaimniecības mašīnu ražotnes, ūdens dziednīcas un cigarešu fabrikas darbību, bezdarba līmenis Augustovā pat vasarā nekad nav bijis zemāks par 16 procentiem.

Kanāls

Augustovas kanāla attīstības un tirgvedības *PHARE* projektu Eiropas Komisijas delegācija Polijā uzskata par *“vienu no Polijas komplicitākajiem ES projektiem”*. Projekta ietvaros kanāla krastu 2800 metru garumā atjaunoja un pārveidoja par lēnas satiksmes ceļu, izremontēja piecas lielas, uz kanālu vedošas ielas (no kanalizācijas līdz apgaismojumam, segumam un pilsētvides aprīkojuma elementiem), kā arī *Via Baltica* posmu, galvenajā laukumā uzbūvēja informācijas centru (ēkai ir futuristiska arhitektūra, kas pēc formas atgādina kuģi), kurā ir tūristu kiosks, kafetērija, sanāksmju zāle u.c. Pilsētas centrā vairākas vietas ir rezervētas uzņēmējdarbībai. Komplekso projektu paveica 2003. gadā no pavasara līdz ziemei, un tajā ir harmoniski un konstruktīvi apvienota kā ekonomiskās attīstības, tā arī iedzīvotāju ērtību sekmēšana.

“Mums vēl ir atlicis izveidot informācijas rikus – tīmekļa vietni, bukletus, stendu utt., tad ar to palīdzību varēsim popularizēt kanālu ārzemēs,” tā izteicās mēra vietnieks Ježijs Demjančuks, piebilstams, ka Augustovā paveikto jāuzskata tikai par iesākumu. *“Mēs ļoti ceram, ka šim projektam radīsies “jaunākie brāļi” gar visu kanālu. Tam ir četrpadsmit slūžu vietas Polijā, viena uz robežas ar Baltkrieviju un pāri tai – vēl četras. Baltkrievu pārvaldes iestādes plāno izlemt par to restaurēšanu līdz 2005. gadam, kā arī robežas slūžu vietā ierīkot kontrolpunktu, un tad tiem, kas brauc ar laiviņām, formalitāšu kārtošana kļūs vieglāka.”*

Trīsdesmit vienu kilometru uz ziemeļiem no Augustovas atrodas Suvalki – pilsēta ar rūpnieciskāku raksturu un 68 tūkstošiem iedzīvotāju. Tajā ir 150 mazie un vidējie uzņē-

SAPARD līdzekļu saņēmēji: no fermas līdz pienotavai

² *PHARE* (franciski *“Pologne, Hongrie, aide à la restructuration économique”* – “Polija, Ungārija, palīdzība ekonomikas pārstrukturēšanai”) tika izveidota 1989. gadā, lai iesaistītos darbībā ES kandidātvalstīs Centrālajā un Austrumeiropā, bet sākotnēji – tikai Polijā un Ungārijā. *PHARE* darbībai ir divas prioritāras jomas: palīdzēt kandidātvalstu pārvaldes iestādēm attīstīt nepieciešamās spējas, ar kuru palīdzību varēs ieviest *acquis communautaire*; atbalstīt ieguldījumus tajās jomās, kur tie ir visvairāk nepieciešami – pamata infrastruktūrā, uzņēmējdarbībā, sociālajā jomā.

mumi, kas nodarbojas ar pirmējo un otrējo kokapstrādi. Jāpiemin arī siera ražošana, putnkopība un vieglā metalurģija. 1996. gadā izveidotā bezmaksas zona ir kļuvusi par mājvietu diviem desmitiem firmu, kuras darbojas ļoti dažādās nozarēs. Un tomēr bezdarba līmenis pilsētā ir vairāk nekā 22%, kas rada sociāla un krimināla rakstura problēmas.

No 1995. līdz 1999. gadam Suvalku municipalitātē ir īstenojusi deviņus PHARE projektus, kuru vērtība naudas izteiksmē ir 1,7 miljoni eiro, no kuriem 0,6 miljonus nodrošināja Eiropas Kopiena. Šie projekti pirmkārt attiecas uz ceļu dieņestu un nelielāku pilsētinfrastruktūras elementu pārveidi. PHARE programma "Ekonomikas un sociālā izlīdzināšana – 2002" līdzfinansē (1,94 miljoni eiro no 2,88 miljoniem kopumā) Suvalku tehniskās infrastruktūras attīstīšanu un pievadeļu būvniecību saistībā ar īpašām uzņēmējdarbības zonām, kuru kopplatība ir 25 hektāri.

Suvalki bija viena no pirmajām vietām Polijā, kas saņēma palīdzību no pirmspievienošanās struktūrpolitikas instrumenta (ISPA)³. 2001. gadā uzsāka Suvalku ūdens kvalitātes uzlabošanas projektu (kopējās izmaksas – 12,468 miljoni eiro, 50% nodrošināja ES), kura mērķis ir sasniegt visas pilsētas un tuvējo ciematu ūdensvada un kanalizācijas tīkla darbības uzlabošanas un atbilstību ES normām. Konkrētie darbi ir šādi: būvē ūdensvadu 25 km kopgarumā un kanalizāciju – 55 km, kā arī 44 sūkņu stacijas un 2 notekūdeņu attīrīšanas ietaises, izveido ūdens attīrīšanas staciju ar jaudu 600 m³ stundā, notekūdeņu attīrīšanas stacijā uzstāda koģeneratorus, kuri darbojas ar atgūstamo enerģiju, it īpaši dabasgāzi, iegādājas tīrīšanas aparāturu 9 sūkņu stacijām, kā arī izstrādā ūdens sistēmas pārvaldības ģenerālpāliņu.

Ekoloģija, ekonomika, apguve

Līdzās vietējo iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanai ISPA projekts palīdz arī aizsargāt unikālo ūdensvidi Vīgru nacionālajā parkā (150 km²) – vairākas apdzīvotās vietas Suvalku apkaimē atrodas upju krastos. "Projektam ir patikams papildrezultāts – tam ir gan ekoloģiska, gan ekonomiska nozīme," skaidro Suvalku pilsētas galva Jozefs Gajevskis. "Tūrisms arī mums ir būtisks attīstības instruments, nacionālais parks ar ezeriem ir bebrim un galvenais apmeklētāju pievēršanās." Pilsētas galva pārskaita garu projektu sarakstu, pieminēdams šādus darbus: pilsētas centra atsvaidzināšana, 146 senu ēku atjaunošana, neliela lidlauka attīstīšana, veloceliņu, izjāžu un distanču slēpošanas maršrutu sakopšana utt. "Ne jau ideju mums trūkst, ne arī līdzekļu... Pietrūkst kaut kā daudz elementārāka – labu satiksmes ceļu, kas savienotu mūsu reģionu ar ārpusauli."

"Mēs gribētu arī izveidot zinātnes pilsētīņu un novatorisma centru sadarbībā ar Lietuvu," piebilst Dariušs Pžibišs, atbildīgais par ISPA ekoloģiskajiem projektiem Suvalku municipalitātē. "Izmantojot ISPA, mēs uzsākam arī tādu projektu virkni, kas gan ir mazāki, tomēr var izrādīties ļoti noderīgi

Suvalki: attīrīšanas stacijai – ISPA finansējums

pārrobežu sadarbībā. Piemēram, pie Čarna Hančas upes uzstādītajiem notekūdeņu separatoriem analogiskas iekārtas darbojas arī Lietuvā."

Suvalku ūdensapgādes pārvaldes prezidents Vitiļšs Rihliks saskata vēl vienu labumu, kas gūstams no ISPA projekta: "Es teiktu, ISPA projekts mums ir iemācījis daudz ko metodoloģijas ziņā. Pateicoties šiem projektiem, esam iepazinusi ES garu, procedūras un labo praksi. Vai zināt, mēs esam pilnībā gatavi pievienoties!"

Kontaktinformācija:

Eiropas Komisijas delegācija Polijā (Varšavā)
Délégation de la Commission européenne en Pologne
Warsaw Financial Center, 29 Floor,
Emilii Plater, 53, PL-00-113 Warszawa
Tel. +48 225208200 – Fax: +48 225208282
e-pasts: delegation-poland@cec.eu.int

POLIJA	
Teritorija: 312 685 km ²	
Iedzīvotāju skaits: 38 219 000	
Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002): 41 (15 valstu ES – 100)	
Struktūrfondu stratēģija (2004–2006): Polija ir vienojusies par kopienas atbalsta sistēmu (8 276 miljoni eiro), kurā attiecas uz četrām prioritārām jomām: uzņēmumi, cilvēkkapitāls, infrastruktūra, reģionu un lauku attīstība.	

³ ISPA (franciski "Instrument structurel de préadhésion" – "Pirmspievienošanās struktūrpolitikas instruments") ir domāts, lai atbalstītu liela mēroga investīcijas satiksmes infrastruktūrā un ekoloģijā Bulgārijā, Čehijā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, Polijā, Rumānijā, Slovākijā, Slovēnijā un Ungārijā. Laikā no 2000. līdz 2004. gadam Eiropas Komisija ir apstiprinājusi 324 projektus, ISPA kopējais devums – 7 miljardi eiro.

Kipra

Jaunības eliksīrs Nikosijas vecpilsētai

Atina Papadopulu, arhitektūras kuratore (Nikosijas Ģenerālplāna pārvalde)

Omerijas rajons, kuru ieskauj Nikosijas nocietinājumu mūri, ir lieliska vieta pilsētvides atjaunotnes projekta īstenošanai. Ilgu laiku tas ir bijis viens no bagātākajiem pilsētā, un tajā ir pārsteidzoši daudz celtnu un vēstures pieminekļu, kas izveidoti Kiprai raksturīgajā tradicionālajā pilsētībūves stilā. Diemžēl 1974. gadā Nikosija pēkšņi tika sadalīta, un Omerija kļuva par pamestu un sabrukumam lemtu vietu.

Tika izstrādāts atjaunošanas projekts, kurā paredzēja restaurēt un no jauna celt vēsturiskās ēkas, tādējādi atgriežot pilsētai tās seju. Šādi tapušajam projektam bija arī parauga loma, jo tas iedvesmoja uzsākt un turpināt līdzīgus darbus.

Loģiski sekoja iesaistīšanās programmā "Partnerība nākotnei", ko 2001. gada oktobrī uzsāka Eiropas Savienība, sadarbojoties arī ar Apvienoto Nāciju Organizāciju un tās Projektu pakalpojumu aģentūru (UNOPS), kura risina tehniskus jautājumus. Šajā programmā izveidojās svarīga sadaļa, kas veltīta Nikosijas vecpilsētas atjaunošanai, ievērojot Nikosijas attīstības ģenerālplāna garu un ievirzes – tāpat, pilsētvides attīstības plāns, ko detalizēti kopā izstrādāja Nikosijas municīpatē, Pilsētattīstības un dzīvoja-

mā fonda departaments un ANO Attīstības programma (UNDP) un realizēja abas pilsētas kopienas – grieķu un turku.

Omerijas atjaunošana izvērsās trijos posmos:

- > pirmajā posmā (2002. gada novembris – 2003. gada maijs) salaboja un sakārtoja kanalizāciju, ceļu saimniecību un ietves;
- > otrajā posmā (2003. gada februāris – 2003. gada oktobris) notika seno Omerijas pirtu (celtas Osmaņu impērijas laikā XVI gadsimtā) un apkārtnes atjaunošana;
- > trešā posma ietvaros (2003. gada februāris – 2003. gada jūlijs) realizēja Omerijas mošejas dārzu un ziemeļu fasādes, tajā skaitā XIV gadsimtā celtā seno augustīniešu klostera, atjaunošanu.

Pateicoties ieguldījumiem, kuru kopējā summa sasniedza 1,24 miljonus eiro un kuros Eiropas Savienības devums bija 1,16 miljoni eiro, Omerijas rajons ir atguvis skaistumu un otru jaunību. Jāpiezīmē, ka viena trešdaļa pirmsiestāšanās līdzekļu, ko no ES saņem Kipra, ir saistīta ar tā saucamajiem divkopienas projektiem (apmēram 4 miljoni eiro no kopumā 12 miljoniem, ko piešķir ik gadus jau kopš 2000. g.).

Kontaktinformācija:

Atina Papadopulu
Nikosijas Ģenerālplāna pārvalde
Tel. +357 22797542
Fakss: +357 22304144
e-pasts: masterplan3@nicosia.org.cy
Vietne: <http://www.nicosia.org.cy>
<http://www.undp-unops-pff.org>

KIPRA

Teritorija: 9 250 km²
Iedzīvotāju skaits: 715 000
Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002):
76 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):

Kiprā ar vienotā programmdokumenta mērķi Nr. 2 (28 miljoni eiro) ir paredzēta noturīga lauku attīstība, kā arī grūtībās nonākušu pilsētteritoriju attīstība. Ar vienotā programmdokumenta mērķi Nr. 3 (22 miljoni eiro) ir paredzēts stimulēt nodarbinātību un veicināt izglītību un tālākizglītību. Kipra saņem palīdzību arī zvejniecībā 3,4 miljonu eiro apjomā.

Igaunija

Augstākās virsotnes projekts

Ēro Pergme, Igaunijas Ekonomikas un sakaru ministrijas Ārējo finanšu nodaļas vadītājs

Kad man lūdza pastāstīt par kādu Igaunijas projektu, ko līdzfinansē Eiropas Savienība, pārskatīju sarakstu ar visiem PHARE projektiem, kuri ir īstenoti valstī. Es būtu varējis atrast kādu ļoti novatorisku, tas ir, radoša

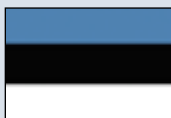
rakstura projektu. Tomēr esmu izvēlējis aprakstīt salīdzinoši pieticīgu projektu tūrisma jomā. Hānjas atpūtas un sporta centrs Igaunijas dienvidu pierobežā man noder par ļoti ērtu reģionālās attīstības piemēru gan izvēlēta mērķa, gan arī realizācijas gaitas ziņā.

Projekta aizsākumi rodami 1999. gadā, kad Ekonomikas ministrija veica projektu ideju inventarizāciju PHARE programmas ESC¹ 2000 ietvaros. Veru aprīņa valde un Hānjas pašvaldība apvienoja spēkus, lai ierosinātu būvēt atpūtas centru Igaunijas un arī visas Baltijas augstākā kalna Munameģa pakājē. Virsotnes augstums ir 318 m v.j.l.

Hānjas ģeogrāfiskā reljefa īpašību dēļ to jau labi pazina un bieži apmeklēja distanču slēpotāji (ziemās) un kalnu divriteņu braucēji (vasarās). Radās ideja, pirmkārt, uzbūvēt daudzējādi izmantojamu centru (ģērbtuves, kafetērija, slēpju ires vieta u.tml.) un, otrkārt, pielāgot trases Starptautiskās slēpošanas federācijas normām, lai šeit varētu rīkot augsta līmeņa sacensības. Tāpēc vajadzēja pārveidot un paplašināt līdzšinējās trases un iegādāties sniega arklu, kā arī citas apkopes ierīces. Ļoti svarīgi bija izveidot trašu apgaismojumu, jo ir zināms, ka pie mums ziemas dienās ir tikai sešas, septiņas dienasgaismas stundas. Pēdējais, bet ne mazāk svarīgais aspekts – centram bija nepieciešams tirgvedības plāns, lai ziņas par šo atpūtas vietu izplatītos Igaunijā un sasniegtu arī mūsu kaimiņus.

IGAUNIJA

Teritorija: 45 226 km²
Iedzīvotāju skaits: 1 356 000
Relatīvais IKP uz 1 iedzīvotāju (2002):
 40 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):

Igaunijā strukturālie līdzekļi (371 miljons eiro) ir iesaistīti četrās prioritārās jomās: cilvēkresursu attīstība, uzņēmumu konkurētspēja, atbalsts lauksaimniecībai, zvejniecībai un lauku attīstībai, kā arī infrastruktūras uzlabošana un municipalitāšu attīstība.

Visgrūtākais izrādījās projekta īstenošanas posms. Ekoloģiskās ietekmes novērtēšana un infrastruktūras konceptuālā izstrāde prasīja daudz laika un enerģijas. Pēc tam, kad bija izveidots sīks tehnisko un arhitektonisko detaļu apraksts, noskaidrojās, ka projektam paredzētie līdzekļi patiesībā nav pietiekami lieli. Taču, kā mēdz teikt, vajag tikai labi gribēt – pašvaldība nevilcinoties piešķīra papildu līdzekļus, un tāpat darija valsts. Tas apliecina, ka ir svarīga un pat nepieciešama veiksmīga pašvaldības un valsts pārstāvju sadarbība.

Lūk, rezultāts – esam uzcēlušī ļoti glītu, daudzveidīgi izmantojamu centru, kas perfekti iekļaujas apkārtējā vidē, kuru ziemā apmeklē slēpotāji, bet vasarā kalnu velobraukšanas entuziasti, pārgājienu un citu veidu ceļojumu mīļotāji, kuri ierodas izbaudīt Igaunijas augstākās virsotnes skaistās ainavas. Ēkā var noturēt seminārus līdz 60 personām lielās cilvēku grupās. Slēpotājiem ir pieejamas 1, 3, 5 un 10 kilometrus garas trases. 3,2 kilometrus garajā posmā ir ļoti labs apgaismojums, tāpēc tajā var ērti slēpot līdz deviņiem vakarā. Projekta izmaksas bija 636 tūkstoši eiro. ES nodrošināja 395 tūkstošus, Igaunijas valsts – 117 tūkstošus un Hānjas pašvaldība – 124 tūkstošus.

Hānjas atpūtas un sporta centra atklāšanā 2003. gada decembrī Igaunijas distanču slēpošanas komandas treneris Mati Alavers, kurš ir daudzkārt vadījis mūsu slēpotājus līdz olimpisko spēļu un pasaules čempionātu uzvaras podijiem, interesanti raksturoja izdevušos projektu: "Iekārtojot atpūtas un sporta centru šajā vietā, pārvaldes iestādes ir izpildījušas savu pienākumu to sieviešu un vīriešu priekšā, kam prieku sagādā sports." Šķiet, trenera teiktais bija domāts kā atzinība projekta grupai, kura trīs gadus netaupīja izdomu un pūles, lai viss izdotos tik veiksmīgi.

Mazās Hānjas pašvaldība, pirmo reizi paveikdama projektu ar ES ekonomikas un sociālās izlīdzināšanas fondu iesaisti, ir piedzīvojusi un izgājusi samērā grūtu treniņu. Taču šāda panākuma rezultāts ir jauna PHARE ESC projekta apstiprināšana, kura īstenošanai jāsākas jau 2004. gadā. Pilnībā atjaunosim 1939. gadā Munameģa virsotnē celto torni, kurš pēdējo reizi ir remontēts 1969. gadā.

¹ ESC – ekonomikas un sociālā izlīdzināšana (economic and social cohesion).

Malta

Vienotajā programmdokumentā 2004.–2006. gadam – priekšroka ekoloģijai

Marlēna Boniči, Maltas Struktūrfondu un izlīdzināšanas fonda pārvaldes vadītāja

Malta ir viena no visbli-
vāk apdzīvotajām valstīm
pasaulē, un tajā noteikti
ir vislielākais iedzīvotāju
blīvums Eiropas Savienī-
bā – 1200 iedzīvotāju uz
kvadrātkilometru. Pie
tam arhipelāgā ir trīs sa-

las, kuru dabasvide ir ļoti jutīga. Malta ir plaukstoša
tūrisma nozare, jo katru gadu šo salu apmeklē vairāk
nekā miljons ceļotāju. Teritorijas augstā urbanizēti-
bas pakāpe un ekonomikas attīstība pagājušā gad-
simta 90. gados, kā arī citi faktori rada apgrūtināju-
mus Maltas dabai.

Pēdējos pāris gados valsts ir sākusi tērēt daudz vai-
rāk līdzekļu ekoloģijas jomā. Turklāt nepieciešamība
izpildīt *acquis communautaire* prasības ir sekmējusi
sadarbību ar atbilstošām nevalstiskajām organizāci-
jām, kā arī ietekmējusi likumdošanas un tiesībsargā-
šanas darbu, taču joprojām ir daudz darāmā, it seviš-
ķi ekoloģiskās infrastruktūras aspektā.

Tuvojoties iestājam ES, Maltai bija jātransponē dau-
dzi likumi, bet infrastruktūras jomā Eiropas Savienī-
ba palīdzību nesniedza. Proti, Malta nebija tiesīga
pretendēt uz *ISPA* atbalstu, tomēr 2003. gada pirms-
iestājas programmā tai deva iespēju saņemt līdzfi-
nansējumu vienā nelielā infrastruktūras projektā.
Malta izvēlējās ekoloģijas jomu, un tagad Goco salā
norit ūdens attīrīšanas projekta ieviešana. Atšķirība
no *ISPA* atbalsta sistēmas ir tāda, ka Malas līdzfi-
nansējums šajā projektā 50% apjomā ir no valsts li-
dzekļiem. Tas parāda, ka maltieši ekoloģisko sfēru
uzskata par svarīgu.

Izstrādājot savu programmdokumentu par struktūr-
fondu darbību, Malas pārvaldes iestādes apzināti
izvēlējās noteikt, ka ekoloģija būs joma, kas saņems
visvairāk līdzekļus no tā, ko valsts saņems pēc iestā-
jas ES. Tādējādi, protams, mazāks kļūst pārējām
nozarēm un prioritārajām jomām pieejamo finanšu
daudzums, lai gan arī tās ir svarīgas Malas kopējā
attīstībā. Valdība uzņēmās šādus pūliņus, lai garan-
tētu salu un to ekosistēmu saglabāšanos. Šāds tālre-
dzīgs lēmums tika pieņemts ar vēlmi ieguldīt valsts
nākotnē un nākamo paaudžu labklājībā. Visi partne-
ri lēmumu akceptēja, kaut arī dažas organizācijas
būtu vēlējušās citu prioritāšu izcēlumu.

Vienotajā programmdokumentā Malta ir noteikusi,
ka tiks īstenoti projekti atkritumu apsaimniekošanā,
dzeramā ūdens jomā un komunālo ūdeņu apstrādē,
kā arī gaisa kvalitātes un dabas aizsardzības u.c. sfē-
rās. Ir iecerēta izglītojoša kampaņa, tādējādi snie-
dzot atbalstu šiem projektiem un atspoguļojot tos
materiālā kontekstā. Šiem projektiem līdzās stāties
citi ekoloģiski projekti (pārsvārā cieto atkritumu
jomā), kuri noritēs izlīdzināšanas fondu kontekstā,
un Malta atkal ir izlēmusi vairāk nekā 60% sava fi-
nansējuma ekoloģijai (lielā mērā pat pārsniedzot
obligātos 50%), kādēļ mazāk tiks satiksmes infra-
struktūras jomai, kas arī ir nepieciešama un kuras
nepietiekamības īstermiņa rezultāti būtu daudz
acīmredzamāki.

Mēs tā rīkojamies tāpēc, ka vēlamies, lai tālākā nā-
kotnē gan visi mūsu pilsoņi, gan arī nākamās paaud-
zes dzīvotu labklājīgāk un lai patīkami justos arī tie
simti tūkstoši tūristu, kas ik gadu apmeklē Maltu.

MALTA

Teritorija: 316 km²
Iedzīvotāju skaits: 397 000
Relatīvais IKP uz 1
iedzīvotāju (2002):
69 (15 valstu ES – 100)

Struktūrfondu stratēģija (2004–2006):

Malta (63,2 miljoni eiro) veiks stratēģiskus ieguldījumu-
mus un stiprinās ražošanas un tūrisma uzņēmumu
konkurētspēju, veicinās integrāciju un izglītības jomu,
sāks ekoloģiskus darbus, attīstīs laukus un zvejniecību.
Īpaša palīdzība tiks sniegta Goco salai.

BULGĀRIJA

Donavas kultūra – kartē

Kopējās izmaksas (karšu jomā): 290 886 eiro
ES devums: 122 977 eiro

“Šim *INTERREG III B* projektam, kurā piedalās visas valstis, caur kurām plūst Donava, pamatideja ir šāda – izmantot upes baseinā sastopamo kultūras daudzveidību, lai sekmētu reģionālo attīstību. Viens no veicamajiem darbiem bija izveidot Donavas reģiona pamata karti mērogā 1 : 500 000. Tādējādi radās elektroniska karte, kurā parādītas interesantākās kultūras vietas, kā arī tapa upes krastos izvietojušos rūpniecības objektu katalogs.”

Projekta vadītājs **Eižens Šērsers**
post.k1@noel.gv.at

UNGĀRIJA

Industriālo pilsētu partnerības programma (IPPP)

Kopējās izmaksas: 40 534 eiro
ES devums: 21 687 eiro

“Programmas *INTERREG II C CADSES* (Centrāleiropas, Adrijas un Donavas reģionu un Dienvideiropas telpa) ietvaros finansētās industriālo pilsētu partnerības programmas (IPPP) ideja ir izveidot sadarbības tīklus, kuros piedalās šādas pilsētiņas (jeb t.s. “biznesa parki”) un īpašu aktivitāšu zonas mērķreģionos, lai tādējādi veicinātu informācijas un zinātnības apmaiņu. IPPP darbība galvenokārt izpaužas kā industriālo pilsētu iesaistīšana saziņas tīklā, apmācību noturēšana, mācību komandējumu, starptautisku semināru un citu nodarbinātības organizēšana. Projekta rezultātā ir attīstījusies tīklu darbība un domu apmaiņa starp partneriem Ungārijā, Itālijā un Rumānijā.”

Ģerģs Martons, Dienvidu Transdonavas reģiona attīstības aģentūras direktora vietnieks
martongy@ddrft.hu

ČEHIJA

Veloceliņu sistēma aptver pierobežas zonas

Kopējās izmaksas (ceļazīmes, marķējums): 15 993 eiro
ES devums: 6 862 eiro

“Četru zemju – Bohēmijas, Bavārijas, Saksijas un Tīringenes – pierobežas zonā *Euregio Egrensis* izprojektēja velotūrisma maršrutu sistēmu, kurā ceļu kopgarums ir 500 km un kurā ir iespējas nodarboties ar sportu un ceļošanu, kā arī iepazīt kultūru un citas interesantas lietas. Šis *PHARE CBC** projekts ietver veloceļu plānošanu, ceļazīmju un marķējuma izveidi, kā arī ceļveža sarakstīšanu, iekļaujot tajā ziņas par katru no posmiem un ievērojamām vietām apkaimē. Īpaša vērība ir pievērsta divām jomām, kuras caurvij projektā iesaistījušos reģionu pagātni un tagadni – kalnrūpniecība un ūdensdziedniecība. Sadarbības tīklā ir iesaistījušās daudzas jo daudzas dziedinātavas, tādējādi sniedzot savu ieguldījumu ūdensdziedniecības popularizēšanā, kas jau ir aizsākta *INTERREG* ietvaros.”

Lubomirs Kovārs, *Euregio Egrensis* direktors
euregensis@iol.cz

* CBC – pārrobežu sadarbība.

SLOVĀKIJA

Spišska Nova Vesas Uzņēmējdarbības inkubators

Atbilstīgas kopējās izmaksas: 543 532 eiro
ES devums: 325 000 eiro

“Spišska Nova Vesas Uzņēmējdarbības inkubatoru uzcēla laikā no 2002. gada decembra līdz 2003. gada oktobrim, bet oficiālā atklāšana notika 2004. gada 19. februārī. Bija jāuzlabo ekonomikas situācija Spišas reģionā, ieviešot veikspējīgu infrastruktūru, kura piedāvās uzņēmējiem daudzveidīgus pakalpojumus. Inkubators piegādā aprīkojumu un tehnisko palīdzību gan tikko dibinātām firmām, gan senākiem uzņēmumiem. Inkubatora telpās iemītnātajām firmām Eiropas uzņēmējdarbības un novatorisma centrs Spišska Nova Vesā sniedz pakalpojumus uz izdevīgiem nosacījumiem.”

Katarina Krotakova, *Spišska Nova Vesas Uzņēmējdarbības inkubatora direktore*
bicsnv@spisnet.sk

Inforegio tīmekļa vietne

Inforegio tīmekļa vietnē varat lasīt pilnīgu pārskatu par ES reģionālo politiku. Visjaunākā informācija atrodas sadaļā *Newsroom*:

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/newsroom/index_en.htm

Eiropas Komisija, Reģionālās politikas ģenerāldirektorāts
01. nodaļa - "Informācija un saziņa"
Tjeri Damāns (*Thierry Daman*)
41, avenue de Tervuren, B-1040 Bruxelles (Brisele, Beļģija)
Fakss: +32 22966003
e-pasts: regio-info@cec.eu.int
Vietne: http://europa.eu.int/comm/dgs/regional_policy/index_en.htm

Informācija par palīdzību reģioniem Eiropas Savienībā
http://europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

ISSN 1725-8235

© Eiropas kopienas, 2004
Atļauts pārpublicēt, obligāti norādot avotu.

Publikāciju birojs
Publications.eu.int